

z mesta, kjer je varoval, vkopan v sneg – ne da bi v noči vedel, kaj se pravzaprav dogaja. V trenutku groze, ko je bilo jasno, da bosta zgrmela v globino oba, je brez oklevanja prerezal vrh. Kasneje razmišlja: »Kakšna norca sva bila v prazni veri, da sva dovolj pametna in da bova ušla iz težav. Vse muke in napor, zato da sem na koncu prerezal vrh.« In vendar je v neverjetnem spletu okoliščin preživel tudi Joe – ko je bil v očeh soplezalca že davno pokopan. Padec v razpoko je ustavil snežni most, brezupni spust v razpoko se je zatem spremenil v rešitev, saj je Joe po snežnem stožcu uspel izplezati iz nje, sledilo je plazenje po ledeniku, padci po kamenju ledeniške morene ... V iztekajoči noči, tik pred jutrom, ko naj bi podrli bazo, se je kot vstali duh pojavil Joe. Prvotna groza se je brž spremenila v Simonovo odločno ukrepanje, ki je ohranilo tudi iztekajoče življenje soplezalca. Groza se je pojavila šele kasneje, preganjaviče, razmišljanja – a kot je razbrati iz knjige, oba plezalca razumeta dejanje (prerez vrvi) kot edino možno v danem trenutku. Vso globino in širino etičnosti tega dejanja je podžgala šele knjiga. O dejanju samem pravzaprav alpinistični (in v obilni meri tudi nealpinistični) svet sodi že vsa leta po izdaji, še posebej pa po filmski uprizoritvi. Je bilo prav, da je prerezal? Saj sta vendar preživela oba! Če ne bi, bi verjetno umrla oba. Ali pa tudi ne? Ali pa le eden? Vprašanja, ki posegajo v samo jedro medčloveških odnosov, ki so še posebej na preizkušnji v brezupnih trenutkih neprijaznih, mrzlih, najvišjih gora našega planeta.

Poteza založbe Sidarta, da prevede knjigo, ki je prvič izšla pred skoraj dvema desetletjema, je pohvale vredna, saj na ta način lahko tudi v domačem jeziku beremo o stvareh, o katerih je bilo v svetu toliko govora. Nekoliko motijo le ponekod malce nerodni prevodi, tako denimo Joe večkrat »eksplodira v jok«, čeprav v

naših krajih ponavadi »izbruhnemo v jok« (primer str. 195). Prvotna knjiga je v tej izdaji tudi nekoliko posodobljena, ima vključen epilog iz kasnejših let, ko se tudi Joe vrne v gore, in predgovor Chrisa Bonningtona. O etičnosti v knjigi opisanega dogodka pa naj presodi vsak sam – po napetem branju seveda.

Marjan Bradeško

Gore nad Tržičem

Tržič (planinsko-izletniški vodnik), Vladimir Habjan, Irena Mušič, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2006.

Med našimi podgorskimi mesteci je Tržič najbolj stisnjen med strma pobočja okoliških gora, ki pa jim z mestnega tlaka prav zaradi te njegove globoke lege ni videti vrhov. Zato pa je odlično izhodišče za vsakovrstna, izletniška in gorniška potepanja, saj včasih ni treba storiti drugega kot stopiti za nosom in že bomo trčili ob kakšno kulturno ali naravno znamenitost. Kdor pa ni zadovoljen zgolj s slučajnostmi in mu je naše mestece in njegova okolica raziskovalni motiv, naj le vzame v roke drobno knjižico avtorjev Vladimirja Habjana in

Irene Mušič s preprostim naslovom Tržič (planinsko-izletniški vodnik), ki ga bo s tehtno besedo in mojstrsko fotografijo povabila na pot.

Avtorja sta se odločila za uveljavljeno in tudi najbolj smotrno ureditev vodnika in svoje opiše najprej razporedila na samo mesto in neposredno okolico, potem pa na vse tri doline, Šentansko izpod Ljubelja, Bistriško izpod Košute in Lomsko izpod Storžiča, izlete, pohode in gorske ture pa razvrstila po »nadstropjih« v dolinske, sredogorske in visokogorske. Pravzaprav sta v to petnajsterico, po pet iz vsakega »nadstropja« uvrstila tisto najvrednejše, kar nam ponujata Tržič in njegovo zaledje. Tako nas popeljeta v zatrepe vseh treh dolin in nas opozarjata na takšne zanimivosti in znamenitosti, kot je, denimo, Tomičev slap in stari mejni prelaz Ljubelj, o katerem je vedel veliko povedati že Valvasor, prijazno nas spomnita na lepo Borno pot skozi slikovita predora v vzhodnem pobočju Begunjsčice, povabita nas na Zelenico, v med geologi slovečo Dovžanovo sotesko, na Kofce in na Dolgo njivo, dve čudoviti planini v nedrjih Košute.

Na Dobrči, Kriški gori s Tolstim vrhom, na Ženiklovcu (Velikem Javorniku), Štegovniku in na Košutici pa ne bomo več brezskrbni izletniki, ampak bomo morali pred odhodom na pot temeljito prebrati poglavji o (ne)zahtevnosti opisanih poti in o opreми, ki jo bomo potrebovali za varno hojo (oboje vam v strnjeni besedi ponujata avtorja v naši knjižici). Isti dobronamerni napotek velja tudi za obiskovalce zgornjega »nadstropja« s šestimi vrhovi, ki že sodijo v elitno družino dvatisočakov. Na Vrtači, Begunjsčici, Velikem vrhu, Kladivu in Košutnikovem turnu v Košuti, ter na prvaku celotnega pogorja, Storžiču, se bomo brez zadržkov soočili z visokogorjem, s plezanjem po žicah in klinih (Veliki vrh, Storžič) in z vznemirljivo,

vendar zelo zahtevno hojo po strmih travnatih pobočjih (Vrtčača, Begunjščica, Kladiovo, Košutnikov turn). Gore v tem zadnjem poglavju, čeprav razen Storžica, ki sodi h Grintovcem, vse karavanške, v ničemer na zaostajajo za zahtevnimi skalnimi vrhovi Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, zato naj bo tudi naš odnos do njih temu primeren.

Morda bi za konec veljal namig, da bi veljalo še kakšnemu slovenskemu podgorskemu mestecu napisati podobno planinsko-izletniško priporočilo za obisk in za kasnejša vračanja. Zdi se mi, da v siceršnji obilici enciklopedične in izbirne vodniške literature pri nas primanjkuje prav takšnih »miniaturk«, kakršna je pričujoča knjižica o Trziču.

Mitja Košir

Kulturne poti

Kulturne poti. Od Aljaža do Župančiča. Raztresen, Marjan. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2006.

Prva vezna planinska pot ne le v Sloveniji, pač pa v Evropi na splošno, je od leta 1953 Slovenska planinska pot, ki vodi od Maribora prek Pohorja in vseh najvišjih in najlepših gora na Triglav, nato pa se spušča vse do Ankarana ter se konča na obali Jadranskega morja. Pozneje so nadelali še več deset podobnih planinskih poti, tudi nekaterih daljših. V zadnjem času je bilo organiziranih več krajših pohodniških poti po različnih predelih Slovenije, ne le v gorskem svetu. V drobni knjižici iz zbirke Slovenija na dlani je Marjan Raztresen predstavil petindvajset takih poti, opisal posebnosti in znamenitosti ob njih in besedilo opremil z lepimi (lastnimi) fotografijami.

Opisane poti imajo še poseben čar in kulturno vrednost, saj so posvečene spominu na pomembne Slovence, pesnike (A. Aškerc, S. Kosovela, F. Prešerna, O. Župančiča), pisatelje (I.

Cankarja, J. Jurčiča, C. Kosmača, F. Levstika, M. Kranjca, J. Trdino, F. Levstika, J. Stritarja, J. Javorška, Lovra Kuharja – Prežihovega Voranca), slikarje (I. Groharja), pa tudi spominu na nekatere druge slavne Slovence, kot so organizator slovenskega planinstva in smučanja R. Badjura, svetovno znani jezikoslovec F. Miklošič, prvi učitelj čebelarstva na Dunaju A. Janša, M. Čop, najbolj razgledani Slovenec svojega obdobja, in preučevalec slovenske dežele J. W. Valvasor. Med njimi so tudi nekateri za slovensko kulturo zaslužni duhovniki, na primer F. I. Baraga, F. S. Finžgar, J. Jalen, F. K. Meško, A. M. Slomšek, V. Stanič, A. Trstenjak, P. Trubar in M. Vetrovec, in edini tujec, pesnik R. M. Rilke.

Knjižici Kulturne poti je priložen tudi zemljevid. Pri ponatisu bi vanjo lahko uvrstili vsaj še Kettejevo pot, ki vodi od Trnovoga pri Ilirski Bistrici do Prema. Po zamisli Vojka Čeligoja so jo odprli letos ob 130-letnici rojstva pesnika Dragotina Ketteja.

Ciril Velkovrh

Alarm na Matterhornu

Bruno Jelk – življenje za reševanje v gorah

Marca 2006 je v (samo)založbi »Matterhorn Verlag« izšla knjiga: Alarm am Matterhorn s podnaslovom Bruno Jelk: ein Leben für die Bergrettung avtorja Rogerja Gauderona. Vsebinsko je knjiga nadvse bogata in pisana v reportažnem slogu. Osnova so dokumentarni podatki, spominke beležke in zapisniki iz arhiva postaje Rettung Zermatt, vtisi tovarišev, zahvale preživelih in svojecev preminulih. Zajet je čas od Whymperevega vzpona, omenjeni so pionirji reševanja z letali, v glavnem pa sodobno reševanje s helikopterji. Pripovedi so popestrane s fotografijami, zgodbami o reševanjih v gorah in drugod, sklenejo pa se z gori, ljudmi in vzponi v Himalaji,

Andih ter z življenjem v lednih prostranstvih Antarktike.

V poglavju Moje življenje spoznavamo življenjsko pot Bruna Jelka, otroka revne pastirske družine, ki se je s trdim delom na planini Riggisalp nad Črnim jezerom kalil v uspešnega smučarja, alpinista, carinika, odločnega gorskega reševalca, iznajdljivega snovalca naprav in postopkov reševanja. V poglavju Zermatt in Matterhorn izvem, da je najiminitnejša točka Matterhorn. Na njem se je od l. 1864 do 2005 smrtno ponesrečilo 522 alpinistov, od tega samo v obdobju 1981-2005 kar 210. Reševalno postajo v Zermatu je ustanovil SAC leta 1903 (po l. 1981 jo je vodil Bruno Jelk). Sledi poglavje Reševanje v gorah. Veliko je padcev v ozke ledeniške razpoke, iz katerih je rešitev zelo težava. Problem bistveno zmanjšata Brunov trinožnik in izboljšani postopek za osvoboditev zagodene žrtve iz objema ledu z dleti in pnevmatskim kladivom. Za reševanje ponesrečencev pod previsi izdelata teleskopsko palico, iznajde priložnejša nosila ter postopke in pripomočke za reševanje z žičnic. Za organizirano iskanje avtomobilov v plazu uporabi Försterjevo sondo, posameznike išče z iskalnikom Reko, ki reagira na večino stvari, ki jih imajo pri sebi. Alfa in omega reševanja pa je za Bruna helikopter z vitlom in/ali dolgo vrvjo (long-line), ki leti tudi ponoči in se ne boji vsake megle. Za vse to so potrebni univerzalni reševalci, pa tudi mecen, ki jih zna navdušiti in pridobiti k sodelovanju. Zgledov z lahkimi in težkimi reševanj je na pretek, med drugim tudi dramatična akcija reševalcev iz Zermata, ki so pomagali prizadetim med neurjem v Wallisu. Alarm na Matterhornu je odlična knjiga, pravi učbenik, ki vedno znova vabi bralca, da jo vzame v roke. Bilo bi imenitno, če bi nekoč postala dostopna vsakemu našemu gorskemu reševalcu.

Pavle Šegula